

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЛОДООВОЧЕКОНСЕРВНОЇ ГАЛУЗІ

STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF FRUIT AND VEGETABLES CANNED INDUSTRY OF UKRAINE

Статтю присвячено аналізу стану та пошуку перспектив розвитку плодоовочеконсервної галузі в Україні. Розглянуто сучасний стан та висвітлено деякі проблеми плодоовочеконсервної галузі, досліджено рівень розвитку галузі як по Україні в цілому, так і по Хмельницькій області зокрема, також проаналізовано чинники зміцнення позицій вітчизняної плодоовочеконсервної галузі

Ключові слова: *плодоовочеконсервна галузь, виробництво, посівні площі, урожайність, ефективність, результативність, модернізація, науково-технічний прогрес.*

The article examines the status and prospects of finding tinned fruit and vegetables canned industry in Ukraine. The current status and highlights some problems tinned vegetables and fruits industry sector investigates the level of development both in Ukraine as a whole and in Khmelnytskyi region in particular, analyze the factors strengthening of domestic industry tinned vegetables and fruits

Key words: *fruit and vegetables canned industry, production, sown area, yield, efficiency, productivity, modernization, technical and scientific progress.*

Вступ. В наш час здорове харчування людини є однією з найважливіших проблем, оскільки останніми роками спостерігається різке зниження калорійності продуктів споживання, зменшення в них

протеїнів, жирів, вітамінів, вуглеводів. Плодоовочеконсервна промисловість є, по суті, однією з найбільш важливих ланок у вирішенні продовольчої проблеми, яка потребує постійної посиленої уваги. Адже саме продукція даної галузі дає змогу забезпечувати високовітамінізованим, оздоровчим харчуванням, її одержують безпосередньо із самої природи, і при правильній обробці та переробці вона тривалий час не лише зберігає, але й поліпшує свої поживні якості. Біологічні особливості овочів та фруктів, певні відмінності їх від інших культур у вирощуванні і переробці зумовлюють відокремлення плодоовочеконсервної промисловості у самостійну галузь.[3]

Проблемами розвитку ринку плодоовочеконсервної продукції в Україні та питаннями маркетингу продовольчої продукції займалися такі дослідники як: В.І. Благодатний, А.В.Войчак, Л.І. Воротіна, В.Г. Герасимчук, В.М.Геєц, А.Д. Гудзинський, С.О. Гуткевич, Б.М. Данилишин, Л.В. Дейнеко, В.Я.Кардаш, С.М. Квашня, О.П. Луцій, П.М. Макаренко, М.І. Малик, Л.О. Мармуль, В.Я. Месель-Веселяк, В.Н.Парсяк, В.В. Прядко, Л.В. Романова, П.Т. Саблук, А.О.Старостіна, Л.М.Худолій, В.М. Яценко та інші, звертаючи увагу в основному на теоретичні принципи і механізми функціонування галузі. В сучасних умовах необхідно проаналізувати стан та тенденції розвитку ринку вітчизняної плодоовочеконсервної продукції.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження стану плодоовочеконсервної галузі в Україні та в Хмельницькій області зокрема, аналіз проблем та надання пропозицій щодо можливих шляхів підвищення ефективності її функціонування.

Результати. На сьогоднішній день, незважаючи на нестійкий розвиток економічних умов господарювання в країні, плодоовочеконсервна галузь вирішує ряд завдань. По-перше, сприяє значному зменшенню втрат сільськогосподарської продукції. По-друге, дає змогу урізноманітнити раціон, при цьому зменшуючи витрати часу і

праці на приготування їжі вдома. По-третє, забезпечує населення несезонними продуктами, що збалансовує раціон харчування протягом усього року. По-четверте, поліпшує постачання продовольства до столу споживача в достатніх обсягах і асортименті.[1]

Асортимент виробів плодоовочеконсервної промисловості досить широкий – галузь випускає понад 400 найменувань консервів. Випускаються овочеві, фруктові, ягідні консерви, соки, варення, повидло, джеми, харчові концентрати, сушені овочі тощо. У структурі готової продукції провідне місце займає виробництво овочевих консервів, соків виноградних, фруктово-ягідних і томатних, а також фруктових консервів.[4]

Із 2003 року в номенклатурі промислової плодоовочевої консервації відбулися незначні зміни, що не дає змоги отримати детальну інформацію про асортимент плодоовочевих консервів і соків. За даними Держкомстату України, згідно з новим переліком, інформація про обсяги виробництва в Україні консервів та їх динаміку поданій у таблиці 1.

Таблиця 1

**Виробництво консервної продукції в Україні
за 2006 – 2010 рр., тис. т.**

Назва показника	Роки					Відношення 2010 р. до 2006 р., %
	2006	2007	2008	2009	2010	
Соки фруктові та овочеві, нектари	731,0	1100,0	975,0	702,0	741,0	101,4
Овочі консервовані натуральні	135,0	91,0	137,0	139,0	107,0	79,3
Овочі, фрукти, горіхи та гриби консервовані з додаванням оцту	61,2	46,2	57,2	64,0	39,3	64,2

Таким чином, аналізуючи дані таблиці, ми бачимо, що найбільшим попитом користуються соки фруктові та овочеві, нектари, оскільки обсяги їх виробництва постійно зростають і порівняно з 2006 роком цей показник сягнув 741 тис. тонн у 2010 році, що на 1,4 % більше. Досить динамічно зростають обсяги виробництва овочів консервованих натуральних. Проте стрімко падає виробництво овочів, фруктів, горіхів та грибів консервованих з додаванням оцту, майже на 36% у порівнянні з 2006 роком.[4]

Зміну обсягів виробництва консервів (за новою номенклатурою) у Хмельницькій області відображає таблиця 2, побудована за даними головного управління статистики у Хмельницькій області.

Таблиця 2

**Виробництво консервної продукції в Хмельницькій області
за 2006-2010 рр., тонн**

Назва показника	Роки					Відношення 2010 р. до 2006 р., %
	2006	2007	2008	2009	2010	
Соки фруктові та овочеві, нектари	7989	17092	10082	12881	11728	146
Овочі консервовані натуральні	3573	2322	2057	1674	234	7
Овочі, фрукти, горіхи та гриби консервовані з додаванням оцту	530	613	612	122	128	24

Дані таблиці 2 свідчать про зниження обсягів виробництва всіх видів консервної продукції у Хмельницькій області. Пік виробництва соків фруктових та овочевих, нектарів спостерігається у 2007 році і становив 17092 тонн, що на 31,3% більше ніж у 2010 році. А у виробництві овочів консервованих натуральних різке падіння припало на 2010 рік, відбулося зменшення виробництва майже на 93% порівняно з 2006 роком. Що

стосується овочів, фруктів, горіхів та грибів консервованих з додаванням оцту, то їх виробництво стрімко зменшувалось у 2006 році, проте після такого різкого падіння, обсяги почали поступово нарощувати. Така ситуація зумовлена тим, що у 2007 році урожайність досягла значних обсягів і на підприємства потрапила значна кількість сировини, після переробки створились певні запаси, які максимально наситили ринок.

Виробництво плодоовочевих консервів безпосередньо пов'язане із забезпеченням сировиною переробних підприємств. Це, в свою чергу, залежить від рівня розвитку сільського господарства, особливо рослинництва, стан якого є досить не стійким на сучасному етапі розвитку економічних відносин в Україні. Тому спад продуктивності у сільськогосподарському виробництві позначився і на ефективності виробництва консервних підприємств. Так, за останні роки зменшилися посівні площі овочів відкритого ґрунту: у 2000 році – 538 тис. га., 2005 – 465 тис. га., а у 2010 році цей показник становив 462 тис. га., що значним чином позначилося на забезпеченні плодоовочеконсервних підприємств сировиною. Проте виробництво овочів, плодів та ягід поступово набирає обертів, якщо у 2000 році цей показник становив: овочі – 5821 тис. тонн, плоди та ягоди – 1453 тис. тонн, 2005 р. овочі – 7295 тис. тонн, плоди та ягоди – 1690 тис. тонн, то у 2010 році виробництво сягнуло: овочі – 8122 тис. тонн, плоди та ягоди – 1747 тис. тонн, що свідчить про те, що підприємства більш-менш адаптуються до змін зовнішнього середовища і намагаються нарощувати темпи виробництва та розвиватися.

Однак, як і будь-яка галузь плодоовочеконсервна, як у Хмельницькій області так і в Україні в цілому має ряд проблем, однією з яких є подорожчання енергоносіїв і не основної сировини, наприклад, рослинного масла. У зв'язку з цим оптові та роздрібні ціни плодоовочевої консервації в Україні зросли.

Ще однією, не менш важливою перешкодою щодо ефективного функціонування підприємств досліджуваної галузі є пристосування до

платоспроможного попиту населення через ціни та структуру виробництва. За даними маркетингових досліджень лише 30% населення України можуть дозволити собі споживати продукцію плодоовочевої консервної галузі середньої та високої цінової категорії. Саме тому необхідно узгоджувати обсяги виробництва продукції із забезпеченістю сировинними ресурсами і задоволенням споживачів на перспективу.

Наступною важливою проблемою галузі є результативність використання існуючого виробничого потенціалу. Статистичні дані свідчать про те, що виробничо-технічна база галузі безнадійно відстала, 84% машин та обладнання в плодоовочевій консервній галузі експлуатується більше 20 років, тобто фізично і морально застаріли протягом останніх років.

Найвизначальнішим фактором впливу на ефективність та результативність функціонування плодоовочевих підприємств України та Хмельницької області зокрема, є сезонність виробництва, за 5 місяців, з червня по жовтень, виробляється до 70% річного обсягу виробництва.

Проте, існують важелі, які здійснюють безпосередній вплив на покращення позицій вітчизняної плодоовочеконсервної галузі та сприяють вирішенню ряду проблем пов'язаних із досліджуваною галуззю. Насамперед, це удосконалення фінансово-кредитної політики за рахунок розширення видів кредитування, зокрема на міжсезонні витрати; збереження за українськими виробниками ринків збуту за межами країни за рахунок створення за кордоном у країнах-імпортерах постійно діючих представництв у галузі; створення агропромислових та агропромислово-фінансових формувань (асоціацій, систем, корпорацій та ін.) у складі виробників сировини, переробних підприємств, фінансово-кредитних, заготівельно-збутових, науково-виробничих, консалтингових структур тощо; продовження реструктуризації власності підприємств, що сприятиме консолідації капіталу; впровадження нових технологій,

модернізації технологічних ліній; оновлення та розширення асортименту плодоовочевих консервів.

Висновки. Стан плодоовочеконсервної галузі потребує значного розвитку та підтримки з боку держави, оскільки країна має досить високий потенціал. Спеціалісти стверджують, що таких природних передумов для розвитку сільського господарства як в Україні не має жодна інша держава в світі. Так, за раціонального використання свого природного потенціалу Україна спроможна “прогодувати” кількість населення, що 5-7 разів перевищує власне. [2]

Аналіз галузі показав, що простежується поступовий розвиток плодоовочевої консервації, оскільки обсяги виробництва поступово зростають, продукція користується попитом, значна частина експортується. Проте стан плодоовочеконсервної галузі у Хмельницькій області потребує особливої підтримки, оскільки обсяги виробництва консерв з кожним роком знижуються.

Література.

1. Мельник Ю. О. Аналіз ефективності функціонування плодоовочеконсервних підприємств Тернопільської області // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: економіка. – 2005. – № 18. – С. 257–259.
2. Осипов П.В. Интегральный продуктивный потенциал харчової промисловості. – Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, 2004. – 289 с.
3. Шкарупа В.Ф. Основи екології та безпеки товарів народного споживання: підручник / В.Ф. Шкарупа. – К.: КНТЕУ, 2002. – 246 с.
4. www.ukrstat.gov.ua
5. www.statbrd.ic.km.ua

Надійшла до редколегії _____

Рекомендована до друку д.е.н., проф. А. О. Заїнчковський _____